

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

Son 9 Jild 4

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ**

№ 9 (4) - 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

Саидов Сарвар Атабулло ўғли – катта илмий ходим, Имом Термизий халқаро илмий-тадқиқот маркази, илмий тадқиқотлар бўлими.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Хожаев Азизхон Саидалоҳонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулов Жамолиддиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудири;

Носирходжаева Гулнора Абдукаххаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилевич – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Аҳмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуротовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат ҳавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Эргашев Икром Абдурасулович – юридик фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Ҳашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Каюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохид Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психологияси кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Караматдиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабобовна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атакулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Xaynazarov Baxromjon Baxtiyorovich</i> RIVOJLANGAN O'RTA ASRLARDA PIRENEY YARIM OROLIDAGI KORTESLARNING JAMIYAT HAYOTIDAGI O'RNI	10-14
<i>Azizbek Xolliyev</i> XIX ASR OXIRI – XX ASR BOSHLARIDA ROSSIYA TOG'-KON SANOATIDA BRITANIYA SARMOYASINING TUTGAN O'RNI	15-20
<i>Mahkamov Abdiqayum Mahkamovich</i> SUDYALAR OLIY KENGASHINING SUDYALAR KORPUSINI SHAKLLANTIRISHDA TUTGAN O'RNI (TARIXIY TAHLIL)	21-25
<i>Eshimov Shaxridin Xujayorovich</i> SUD – HUQUQ TIZIMIDAGI TARG'IBOTCHILIK FAOLIYATI VA MA'NAVIY – MA'RIFIY ISHLAR (QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA)	26-31
<i>Намазова Умида Нормурадовна</i> ИЛК ЎРТА АСРЛАР СУҒДДА НИКОҲ: ШАКЛЛАНИШИ, ТАРИХИЙ ИЛДИЗЛАРИ ВА ХУСУСИЯТЛАРИ	32-41
<i>Самадов Искандар Исмамович</i> ХОРАЗМ ХАЛҚ СОВЕТ РЕСПУБЛИКАСИ (ХХСР)ДА ЕР-СУВ МАСАЛАСИ	42-48
<i>Rustamova Madina Musoqulovna</i> SAMARQAND VILOYATI XOTIN-QIZLARNING ILM-FAN, TA'LIM VA INNOVATSIYALARGA QO'SHGAN HISSASI	49-56
<i>Jiyanbekova Sharofat Abdikaharovna</i> SOVET DAVRIDA KITOB TAQIQLARIGA NISBATAN O'ZIGA XOS SENZURA AMALIYOTLARI...	57-64
<i>Tursunov Javlonbek Akrom o'g'li</i> MUQADDAS QADAMJOLAR. SAMARQAND SHAHRINING TARIXIY TOPONOMIYASINING MUHIM TARKIBIY QISMI	65-68

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Tolipova Baxtigul</i> MAMLAKAT OZIQ-OVQAT SANOATIGA YO'NALTIRILGAN INVESTISIYALARNING EKONOMETRIK TAHLILI	69-77
<i>Mamanazarov Abdusamat Abdusaitovich</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA PUL-KREDIT SIYOSATI KO'RSATKICHLARI TAHLILI	78-83
<i>Амбарцумян Анастас Алексеевич, Хасанова Руфина Раисовна</i> ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ГЕНДЕРНОГО РАВЕНСТВА В УЗБЕКИСТАНЕ	84-96
<i>Meliyeva Nargiza Eshboyevna</i> INSON RESURSLARINI BOSHQARISHDA RIVOJLANGAN DAVLATLARING TAJRIBASI	97-104

<i>Исраилов Рустам Ибрагимович</i> КИЧИК БИЗНЕС ВА ХУСУСИЙ ТАДБИРКОРЛИКНИ РИВОЖЛАНТИРИШ МАСАЛАЛАРИ	105-109
<i>Jumaniyazov Inomjon To'raevich</i> APPLICATION OF ESG PRINCIPLES IN THE ACTIVITIES OF SOVEREIGN INVESTMENT FUNDS	110-120
<i>Amonov Navro'zxon Saloxiddin o'g'li</i> MINTAQAVIY MEHNAT BOZORIDAGI ISHCHI KUCHIGA TALAB VA TAKLIFNI ISTIQBOLLASHTIRISH YO'LLARI	121-129
<i>Mirxamidova Zahinabonu Mirxamid qizi</i> ROBOTLASHTIRISH DAVRIDA MEHNAT BOZORINING O'ZGARISHI: TO'RTINCHI SANOAT INQILOBI MUAMMOLARI VA ISTIQBOLLARI.....	130-138
<i>Kalbayev Muratbay Aytbaevich</i> AYLANMA MABLAG'LARNI TAHLIL QILISH METODOLOGIYASI	139-144
09.00.00 – FALSAFA FANLARI	
<i>Ernazarova Yorqinoy Ollaberganovna</i> RIVOJLANGAN DAVLATLARDA KADRLAR XIZMATINI TASHKIL ETISH: ODOB-AXLOQ QOIDALARI VA KASBIY MADANIYAT TALABLARIGA RIOYA ETILISHINI TA'MINLASH MEXANIZMLARI	145-155
<i>Ahrorova Shahlo O'rinboyevna</i> GLOBALASHUV SHAROITIDA MILLIY QADRIYATLARNING TAKOMILLASHUVI JARAYONI	156-161
<i>Рахманов Баҳодир</i> АЛИШЕР НАВОЙИ КОМИЛ ИНСОН КОНСЕПСИЯСИДА СИНЕРГЕТИК ҲОЯЛАР ИНЪИКОСИ	162-170
<i>Нуралиева Насиба Ахмадқуловна</i> ЖАДИД МУТАФАККИРЛАРИ ИЖОДИДА ТАРБИЯГА ОИД ҚАРАШЛАРНИНГ ФАЛСАФИЙ ТАҲЛИЛИ	171-176
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Fayzulloev Otabek Muhammadovich</i> KATTALAR FOLKLORINING TARKIBIY QISMI – BOLALAR FOLKLORI HAQIDA.....	177-184
<i>Тоқимбетова Гулбахор Абатбаевна</i> ЎЗБЕК-ҚОРАҚАЛПОҚ АДАБИЁТШУНОСЛИГИДА ИРФОНИЙ ОБРАЗЛАР	185-190
<i>Yusupova Sadokat Alijon qizi</i> “BOBURNOMA”NING YAPONIYADA O'RGANILISHI	191-197
<i>Xudoyberdiyeva Gulmira Allaberdi qizi</i> JAHON TILSHUNOSLIGIDA POLISEMIYA HODISASIGA LINGVISTIK YONDASHUV (RUS VA INGLIZ TILSHUNOSLIGI MISOLIDA)	198-201
<i>Tangriyev Valisher Azamovich</i> SOMATIK IFODALAR ORQALI BERILGAN PARALINGVISTIK VOSITALARNING QIYOSIY TADQIQI: “ANOR” HIKOYASI MISOLIDA	202-206

<i>Abulova Zilola Azimovna</i> INGLIZ AFORIZMLARINING TARKIBIDA BIR JUMLA HAMDA QO'SHMA GAPLAR BILAN IFODALANGAN AFORIZMLAR XUSUSIYATLARI	207-201
<i>Qurbonova Dilnoza Olimovna</i> TYPES AND FUNCTIONS OF ADVERTISEMENT IN ENGLISH AND UZBEK.....	210-216
<i>Quljanova To'lg'anoy Shodiyor qizi</i> ASQAR MAHKAM IJODIDA BUVI OBRAZINING O'ZIGA XOSLIGI	217-221
<i>Babajanova Aziza Rustamovna</i> ABDULLA ORIPOV SHE'RIYATIDA BAHOR MAVZUSINING BADIY TALQINI	222-227
<i>Khursanova Laylo Bakhtiyarovna</i> REPRESENTATION OF THE CONCEPT OF "PATIENCE" IN SPECIAL ENGLISH DICTIONARIES	228-232
<i>Diyorova Mohlaroyim Xamza qizi</i> O'ZBEK TILSHUNOSLIGIDA SIFAT SO'Z TURKUMI TADQIQI	233-238
<i>Samadova Visola Baxtiyor qizi</i> INGLIZ, O'ZBEK VA RUS TILLARIDA ANTONIM KOMPONENTLI FE'L FRAZEOLIGIK BIRLIKRLARNING LEKSIK-SEMANTIK XUSUSIYATLARI	239-242
12.00.00 – YURIDIK FANLAR	
<i>Tўлаганова Гулчехра Захитовна, Гофурова Дилафруз Мурод қизи</i> АЁЛЛАР ТОМОНИДАН СОДИР ЭТИЛГАН ЖИНОЯТЛАРНИ ТЕРГОВ ҚИЛИШНИ РЕЖАЛАШТИРИШ, ЮЗАГА КЕЛАДИГАН ТЕРГОВ ВАЗИЯТЛАРИ ВА ВЕРСИЯЛАРНИ ИЛГАРИ СУРИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ	243-252
<i>Tosheva Maftuna Anvar qizi</i> INSON A'ZOLARI VA TO'QIMALARINING TRANSPLANTATSIYASI BILAN BOG'LIQ JINOYATLAR	253-262
<i>Ikramov Sherzod Raximdjaniyovich</i> VOYAGA YETMAGAN SHAXSLARNI MODDIY TA'MINLASHDAN BO'YIN TOVLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	263-266
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Tohirova Mohigul Umir qizi</i> KO'RISHDA NUQSONI BOR SHAXSLARNING IJTIMOYIY UMIDSIZLIK DARAJASINI PSIXOLOGIK O'RGANISH. (L.I.VASSERMANNING "IJTIMOIY FRUSTRATSIYA (UMIDSIZLIK) DARAJASINI DIAGNOSTIKA QILISH METODOLOGIYASI" ASOSIDA)	267-274
<i>Nasriddinov Dadaxon Komiljonovich</i> OLIY HARBIY TA'LIMDA FIZIKA O'QITISH SAMARADORLIGINI MOBIL ILOVALAR VA ROBOTOTEXNIKA ELEMENTLARI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH YUZASIDAN OLIB BORILGAN PEDAGOGIK TAJRIBASINOV ISHLARI VA ULARNING NATIJALARI	275-281
<i>Xojaniyazova Inkar Jumanazarovna</i> BOSHLANG'ICH TA'LIM SIFATINI OSHIRISHDA DIDAKTIK MATERIALLARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARINI KENGAYTIRISH MASALALARI	282-292
<i>Ashurova Marhabo Sayfulloyevna</i> BUXORO JADIDLARI VA YANGI USUL MAKTABLARIDA O'QITISH IMKONIYATLARI	293-301

<i>Алимова Нигора Исраиловна</i> ОСОБЕННОСТИ СИСТЕМНОГО ПОДХОДА В ОБРАЗОВАНИИ И ВОСПИТАНИИ ДЕТЕЙ, НАХОДЯЩИХСЯ НА ДЛИТЕЛЬНОМ ЛЕЧЕНИИ	302-308
<i>Matajonova Gulnoza Karimovna</i> IJTIMOIY FANLARNI TEXNIKA YO'NALISHI TALABALARIGA O'QITISHNING DOLZARB MUAMMOLARI	309-313
<i>Axmadjanova Madina Maxmudjon qizi</i> GRAMMATIK MINIMUM VA UNI O'QITISH METODLARI	314-319
<i>Norboyev Zafar Abdumuminovich</i> OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA CEFR ME'ZONLARI ASOSIDA YANGI AVLOD DARSLIKLARINI YARATISH TEXNOLOGIYALARI	320-323
<i>Axmedova Zuxraxon Tulyanbayevna</i> QO'L TO'PI O'YININING JISMONIY JIHATDAN O'QUVCHILARNING O'QISHNI TUSHUNISHLARIGA TA'SIRI	324-329
<i>Юсупова Заррина Курбоновна</i> УНИКАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ И ВЫЗОВЫ В РАЗВИТИИ ЦИФРОВОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ	330-334
<i>Ravshanova Xafiza Komilovna</i> МАКТАБГАЧА ТА'LIM TASHKILOTI TARBIYACHILARIDA TANQIDIY FIKRLASH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY ASOSLARI	335-340
<i>Nurbayeva Xolniso Uralovna</i> GENDER STREOTIPLAR GENDER MADANIYATNING TARKIBIY QISMI SIFATIDA	341-345
<i>Samatova Shohsanam Xolmuhammad qizi</i> BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING TIZIMLI FIKRLASHINI RIVOJLANTIRISH MUHIM PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA	346-351
<i>Mustayeva Guliston Bo'riboyevna</i> TIBBIY TA'LIMDA AKS ETTIRISH AMALIYOTINING AHAMIYATI: UZLUKSIZ KASBIY RIVOJLANISHGA KO'MAKLASHISH	348-356
<i>Ahmedbekova Maxpuzaxon</i> TASVIRIY SAN'AT DARSLARIDA O'QUVCHILAR BILIMINI OSHIRISHNING PEDAGOGIK VA INNOVATSION JIHLATLARI	357-362
<i>Utkirov Abbos Meyliyevich</i> ARTIFICIAL INTELLIGENCE IMPACT ON HIGHER EDUCATION QUALITY AND EFFICIENCY	363-388
<i>Xodiyeva Gulhayo Hasan qizi</i> BOSHLANGICH SINIF O'QUVCHILARIDA MATEMATIKA FANI ORQALI TANQIDIY-TAHLILIIY HAMDA MA'LUMOTLARNI TAHLIL QILISH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH USULLARI.....	389-393
<i>Maxliyo Qalandarova</i> UMUMTA'LIM MAKTEBLARIDA MATEMATIKA DARSLARIDA O'QUVCILARNING MOLIVAVIY SAVODXONLIGINI RIVOJLANTIRISH SHAKLLARI VA USULLARI.....	394-399

Received: 30 August 2024
Accepted: 5 September 2024
Published: 15 September 2024

Article / Original Paper

CONTRIBUTION OF WOMEN AND GIRLS OF SAMARKAND REGION TO SCIENCE, EDUCATION AND INNOVATION

Rustamova Madina Musokulovna

Doctoral student Samarkand State University named after Sharof Rashidov
madinamusoqulovna@gmail.com

Abstract. In this scientific article, the participation of women of Samarkand region in the fields of society and science is studied, and the activities of women leaders, doctors of science, candidates of science, women scientists, entrepreneurs, inventors, talented and gifted women are comparatively analyzed. In today's prestigious magazines, world ratings, international databases, information is given about the women of the region who have shown their talent.

Key words: Gender equality, women, guarantee, pedagogy, science, scientific research, state and community management, respectable women, leaders and women scientists.

SAMARQAND VILOYATI XOTIN-QIZLARNING ILM-FAN, TA'LIM VA INNOVATSIYALARGA QO'SHGAN HISSASI

Rustamova Madina Musoqulovna

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti doktoranti

Annotatsiya. Ushbu ilmiy maqolada Samarqand viloyati xotin-qizlarning jamiyat va ilm-fan sohalaridagi ishtiroki o'rganilib, rahbar ayollar, fan doktorlari, fan nomzodlari, olim ayollar, tadbirkor, ixtirochi, istedodli va iqqidorli xotin-qizlarning faoliyatlari qiyosiy tahlil qilingan. Bugungi kundagi nufuzli jurnallarda, dunyo reytinglarida, xalqaro bazalarda o'z iqtidorini ko'rsatgan viloyat xotin-qizlari haqida ma'lumot berilgan.

Kalit so'zlar: Gender tenglik, xotin-qizlar, kafolat, pedagog, ilm-fan, ilmiy tadqiqot, davlat va jamiyat boshqaruvi, mo'tabar ayol, rahbar va olim ayollar.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I9Y2024N07>

Kirish. YUNESKO ma'lumotlariga ko'ra, dunyoda jami tadqiqotchilarning 33,3 foizini xotin-qizlar tashkil etadi. Shu bilan birga, ilm-fan sohasida xotin-qizlar ishtirokiga oid statistik ma'lumotlar yetarli emas. O'tgan davrda jahon hamjamiyati xotin-qizlarni ilm-fanga jalb etish borasida sezilarli yutuqlarga erishdi. Har yili 11-fevralda ilm-fan sohasida xotin-qizlarning o'rni va ahamiyatiga bag'ishlangan xalqaro tadbirlar o'tkazilishi zahirida muayyan ramziy ma'no bor. Gap shundaki, BMT Bosh Assambleyasi tomonidan qabul qilingan Taraqqiyot maqsadlari yo'lida fan, texnika va innovatsiyalar to'g'risidagi rezolyutsiyada "11-fevral – Ilm-fanda xotin-qizlar ishtiroki xalqaro kuni", deb e'lon qilingan. 2015-yilda mazkur yangi xalqaro sananing belgilanishi Barqaror rivojlanish bo'yicha 2030-yilgacha mo'ljallangan kun tartibini amalga oshirishdagi navbatdagi muhim qadam bo'ldi. Bugungi kunda barqaror rivojlanishga erishishda

ilm-fan va gender tengligi ulkan ahamiyatga egadir.

Gender teng huquqlilik kafolatlanib qo'yilgan mamlakatimizda xotin-qizlarning maorif, san'at, madaniyat, ilm-fan va ilmiy yo'nalishlar kabi sohalaridagi ulushi ortib bormoqda. Jumladan, mustaqillikning dastlabki yillarida 1733 ta doktorlik dissertatsiyasidan 320 tasini ayollar (18,5 %), 8459 ta fan nomzodligidan 3081 tasini (36,4 %) ayollar himoya qilishga erishgan bo'lsalar, 2005-2008-yillar oralig'ida 110 nafar ayol doktorlik dissertatsiyasini, 888 nafar ayol nomzodlik dissertatsiyasini himoya qilishga muvaffaq bo'ldilar. Bulardan 37,3 foizi tibbiyot, 11,8 foizi pedagogika, 10 foizi filologiya yo'nalishiga oid doktorlik, 35,5 foizi tibbiyot, 13,3 % - pedagogika, 11,4 foizi filologiya, 7 foizi iqtisodiyot, 4,2 foizi texnika yo'nalishiga oid nomzodlik dissertatsiyalarini yoqladilar. 2010-yilda esa 109 ta fan doktori ilmiy darajasiga ega bo'lish uchun qilingan himoyalardan 26 tasi ayollar, 648 ta fan nomzodlik himoyasidan 260 tasi ayollar ekanligi ilm-fan yutuqlarini xalq xo'jaligining turli tarmoqlariga joriy etishda xotin-qizlarning o'z o'rnini borligidan dalolat beradi[1].

O'nlab opa-singillarimiz *"O'zbekiston Qahramoni"*, *"O'zbekiston fan arbobi"*, *"O'zbekiston xalq o'qituvchisi"*, *"O'zbekiston xalq shoiri"*, *"O'zbekiston xalq artisti"* singari davlatimizning yuksak faxriy unvonlari, orden va medallariga sazovor bo'lgan. 2022-yil holatiga ko'ra, O'zbekistonda ilm-fan sohasida ayollarning 15 nafari O'zbekiston Qahramoni mehnat qilmoqda. Umuman, ilm-fan, ta'lim, sog'liqni saqlash, san'at va madaniyat sohalarida faoliyat olib borayotgan xotin-qizlar ulushi 72 foizni tashkil etmoqda [2].

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. O'zbekistonda 2016-yildan boshlab barcha sohalaridagi kabi ilm-fanni yuksaltirish, ta'lim sohasida sifat va samaradorlikka erishish sohadagi islohotlarni izchillik bilan amalga oshirishga e'tibor yanada kuchaytirildi. Davlatimiz rahbari 2020-yilda *"O'qituvchi va murabbiylar kuni"* munosabati bilan soha vakillariga yo'llagan tabrik nutqida ta'kidlaganidek, *"Taraqqiyotning tamal toshi ham, mamlakatni qudratli, millatni buyuk qiladigan kuch ham ilm-fan, ta'lim va tarbiyadir"*[3]. Shuning uchun ham, O'zbekistonda ta'lim tizimini kompleks rivojlantirish, malakali kadrlar tayyorlash maqsadlariga katta kuch va mablag'lar yo'naltirib kelinmoqda. Maktabgacha ta'lim, maktab va oliy ta'lim tizimlari, ilmiy-tadqiqot muassasalari faoliyatida sifat o'zgarishlari ro'y bermoqda.

2017-2021-yillarga mo'ljallangan *"Harakatlar strategiyasi"*da fan, ta'lim va madaniyatni rivojlantirishga alohida o'rin ajratilganligi fan va ta'limni rivojlantirish dolzarb muammo ekanligini ko'rsatadi. Jamiyatni harakatlantiruvchi kuchlari orasida ayollarning bu sohalarida mas'uliyati oshib bormoqda. Shu munosabat bilan, ta'lim tizimi, sog'liqni saqlash, transport sohasimi va boshqa bo'lishidan qat'iy nazar ayol o'z vazifasini ortig'i bilan bajarishga harakat qilmoqda.

Eng asosiysi, keyingi davrda *"Ilm-fan va ilmiy faoliyat to'g'risida"*gi qonun qabul qilindi, oliy o'quv yurti tahsilidan keyingi ta'lim tizimini takomillashtirishga qaratilgan huquqiy-tashkiliy choralar ko'rildi. Ilm-fan va ilmiy faoliyat sohasidagi shu kabi hal qiluvchi islohotlar, yanada aniq qilib aytganda, ilmiy kadrlar tayyorlash tizimini rivojlantirish borasida erishilgan amaliy samaralar mamlakatimiz taraqqiyotini ta'minlashda, xususan, xotin-qizlarni ilm-fan sohasiga yanada keng jalb etishda ulkan omil bo'lmoqda.

Natijada bugungi kunda Fanlar akademiyasi tizimida ishlayotgan 4 ming 760 nafar xizmatchining 40 fozini, ya'ni 1 ming 905 nafarini xotin-qizlar tashkil etmoqda. Yurtimizda ilmiy izlanishlar bilan mashg'ul 2 ming 146 nafar tadqiqotchidan 695 nafari ham ayollardir. Hozirgi vaqtda O'zbekiston xotin-qizlarining 7 nafari – akademik, 271 nafari – fan

doktori (DSc), 1 ming 411 nafari falsafa doktori (PhD) ilmiy darajasi sohibalari hisoblanadi[4]. 2024-yil bilan taqqoslaganda, hozirgi kunda ilm-fan sohasida jami 5 mingga yaqin olim ayollarimiz faoliyat ko'rsatmoqda. Oliygozlarda esa 14 mingdan ziyod opa-singillarimiz pedagogika va ilmiy tadqiqot yo'nalishida ish olib bormoqda[5].

O'zbek olimlari kimyo, biotexnologiya, qishloq xo'jaligi kabi sohalarda ayniqsa faol izlanmoqdalar. Ta'lim, sog'liqni saqlash, ijtimoiy va gumanitar sohalar rivojida xotin-qizlarimizning ishtiroki salmoqli o'rin tutadi. Ammo, tabiiy fanlar, matematika, injiniring, texnologiya, sanoat va qurilish sohalarida nafaqat O'zbekiston, balki butun dunyoda ayollarning o'rni hamda mavqei ancha quyida ekanidan ham ko'z yumib bo'lmaydi.

Yurtimizda 220 dan ortiq oliy o'quv yurti bor, biroq rektor sifatida ishlab kelayotgan ayollar soni 8 nafar va bu ko'rsatgich 7 % ni tashkil etadi.

Samarqand viloyatida esa, bugungi kunda 15 ga yaqin oliy o'quv yurtlari va uning filiallari faoliyat yuritmoqda. Ushbu oliy o'quv yurtlarida ilmiy ish bilan shug'ullanayotgan xotin-qizlar soni 3 mingdan ortiq hisoblanadi[6]. Qayd etish lozimki, respublika va viloyatda quyidagi o'z bilimi tajribasi va professionalligi bilan mehnat qilib kelayotgan rahbar rektorlarni ko'rishimiz mumkin:

Toshkent davlat sharqshunoslik instituti rektori filologiya fanlari nomzodi, professor Rixsiyeva Gulchehra; Qo'qon davlat pedagogika instituti rektori filologiya fanlari nomzodi, dotsent Xodjayeva Dilnoza; Buxoro muhandislik-texnologiya instituti rektori pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) Siddiqova Sadoqat; Urganch davlat pedagogika instituti rektori pedagogika fanlari doktori, dotsent Madraximova Feruza; Qoraqalpog'iston tibbiyot instituti rektori tibbiyot fanlari doktori, professor Ataniyazova Oral; Mirzo Ulug'bek nomidagi Samarqand davlat arxitektura-qurilish universiteti rektori professor Chidem Janbay; O'zbekiston-Finlandiya pedagogika instituti rektori falsafa fanlari doktori, professor Negmatova Shahzoda.

Samarqand viloyatida ayol rektorlarni faoliyat yuritishi quvonarli albatta. 1990-yillarda esa professor Halima Alimova Toshkent tekstil va yengil sanoat instituti rektori lavozimida ishlagan va aynan shu institut O'zbekiston Respublikasi test markazi tomonidan o'tkazilgan attestatsiya va akkreditatsiyadan eng yuqori ball bilan birinchi o'rinni egallagan. Rahbar ayol o'z jamoasini oilasi sifatida qabul qiladi, xo'jalikdagi yutuq va kamchiliklarni sarhisob qilib, har qanday muammoni hal qilishning eng oson, beozor yo'lini tanlaydi.

Ilmiy tadqiqot natijasi ko'rsatishicha, insonning intellekti, asosan, otadan emas, ona genidan o'tar ekan. Bundan aynan erkak kishi o'ziga aqlli juft qidirishi kerakligi kelib chiqadi. Oisha Elsafti,– Kembrij universitetining qashshoq va rivojlanayotgan davlatlarda qo'llaniladigan simsiz hisoblash tarmoqlari texnologiyasi dasturchisi. Anushix Ansari 2006-yil kosmosdagi birinchi ayol-sayyoh va kelib chiqishi eronlik bo'lgan birinchi astronaut bo'ldi. Jeyn Gudoll - BMT dunyo elchisi, bosh primatolog, buyuk britaniyalik etolog va antropolog olim[7].

Bular qatorida o'zbek ayollarining ham ism-shariflari borligi dilni quvontiradi. Masalan, Suyima G'anieva O'zbekiston Qahramoni, navoiyshunos olim. Mumtoz Sharq adabiyoti bo'yicha dunyoning nufuzli olimalaridan biri. Zulfiyaxonim - O'zbek xotin-qizlarining milliy timsoli, taniqli shoira. Bu ro'yxatni faxr bilan davom ettirar ekanmiz, bizning zamondoshimiz va vatandoshlarimizdan bo'lgan yana bir aytish joiz bo'lsa qaxramon ayol nomi dunyoga yoyiladi. Bu – Leyla Belyalovadir. Leyla Belyalova o'zbek akademigi va ekologi. 2018-yil O'zbekiston ekotizimlarini targ'ib qilish va himoya qilish borasidagi ilmiy ishi uchun BBC

tomonidan dunyoning eng nufuzli 100 nafar ayollari ro'yxatidan joy olgan[8]. Albatta bular qatoriga yana, Nona Avanesova, Oynisa Musurmanova, Shoiri Musaeva, Dilfuza Maxmudova, Shaxlo Botirova, Gulnora Ernazarova, Dilnavoz Kamalova va boshqa olimalarni kiritishimiz mumkin.

Muhokama va natijalar. So'nggi yillarda Samarqandlik olimalarning fan va innovatsiyalar sohasida erishgan yutuqlari to'g'risida gapirganda, quyidagilarni e'tirof etish mumkin. Paradaeva O.M., Boymuradova I. (TDIU SF) - "ERASMUS+" dasturi AgroDev (Sifatli qishloq xo'jaligi va oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarish tarmoqlari barqarorligini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan oliy ta'limni rivojlantirish) loyihasi a'zosi; Samarqand davlat universiteti, Arxeologiya kafedrasini professori N.A.Avanesova Germaniya Arxeologiya instituti Evroosiyo bo'limi bilan hamraislikda "O'zbek-Evropa arxeologik ekspeditsiyasini tashkil etish va Zarafshon voxasida razvedka ishlarini olib borish" loyihasi bo'yicha 2018-2019 yillarda Samarqand viloyati Qo'shrabod tumanida olib borilgan qo'shma arxeologik ekspeditsiya rahbari; Bekmuradova Xurshida (SamVMI) - QX-A-QX-2018-127 raqamli "Samarqand viloyati sharoitida yangi navlarini yaratish uchun pomidorning virusli mozaika kasalliklari (Tomato mosaic tobamovirus) va shirin qalampirning oq pashsha (Aleyrodidae Hemiptera)ga chidamli dastlabki materialini yaratish" mavzusidagi loyiha ishi (2018-2020-yillar) ishtirokchisi; Salaxitdinova Maysara (SamDU) OT-F2-27-"O'zgaruvchan valentlikka ega bo'lgan o'tkinchi metallar ioni bilan aktivlashtirgan fosfat va silikat shishalarga murakkab maydonlarning termoradiatsion ta'sirida fundamental yutilish chegarasini va kvant effektlarining o'zgarishini tadqiq etish" mavzusidagi fundamental loyiha rahbari hisoblanadi[9].

Shuningdek, Aslanova Dilbar Xasanovna (SamISI) "Agroekoturistik majmua yaratish usullari" (2018-2020) mavzusidagi amaliy loyiha rahbari; Alimova Mashxura (SamISI) "Samarqand viloyatida turistik erkin iqtisodiy hududni yaratish strategiyasi" (2018-2020) mavzusidagi amaliy, "E-ziyorat-tourism in Samarkand elektron platformasini yaratish" (2021) mavzusidagi innovatsion loyiha rahbari; Amriddinova Rayxona (SamISI) "Turizm geoaxborot tizimida yangi turistik marshrutlarni yaratish" (2018-2020) mavzusidagi amaliy loyiha rahbari; Qilichova Orzugul tomonidan 135,0 mln so'mlik "AUTO-ATTOR" startup loyihasi amalga oshirilgan[10].

2018-yilda O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori bilan "Mo'tabar ayol" ko'krak nishoni ta'sis etildi. Mo'tabar ayol ko'krak nishoni (keyingi o'rinlarda ko'krak nishoni deb ataladi) bilan jamiyat va davlat hayotida faollik va tashabbuskorlik ko'rsatgan, o'zining samarali mehnati bilan oilaning shakllanishiga va farovonligi mustahkamlanishiga, onalik va bolalik muhofazasiga munosib hissa qo'shgan, shuningdek, sog'lom va barkamol avlodni voyaga yetkazish, ularni vatanparvarlik va istiqloq g'oyalariga sadoqat ruhida tarbiyalash, joylarda ma'naviy-axloqiy muhitni sog'lomlashtirish va milliy qadriyatlarimizni keng targ'ib etish borasida ibratli faoliyat olib borayotgan xotin-qizlar taqdirlanadilar.

Respublikada bugungi kunga qadar 855 nafar ayollar "Mo'tabar ayol" ko'krak nishoni bilan taqdirlangan bo'lsa, ulardan 54 nafari Samarqand viloyati ayollaridir[11]. 2021-yilda viloyatdan davlat mukofoti bilan taqdirlangan tashabbuskor davlat va jamoat tashkilotlari rahbar-xodimlaridan 17 nafarini xotin-qizlar tashkil qiladi. O'zbekistonda mustaqillik yillarida tadbirkorlik rivoji uchun huquqiy va iqtisodiy sharoitlar yaratilib, sohada ayollarning ulushi ham yuksalib bordi. Bu davrda xotin-qizlar respublikadagi tadbirkorlarning 38,3 foizini

(erkaklar 61,7 foiz) tashkil etgan.

Viloyat Xotin-qizlar qo'mitasi tomonidan "Yil ayoli" milliy tanlovining viloyat bosqichida ishtirok etgan 130 nafar xotin-qizlardan 13 nafarining hujjatlari tanlovning respublika bosqichiga tavsiya etildi. Samarqand viloyatidan quyidagi xotin-qizlar viloyat bosqichi g'oliblari bo'ldilar: 1-o'rin Samarqand viloyati Samarqand shahridan: Samarqand davlat universiteti ekologiya kafedrasi dotsenti Belyalova Leylya Enverovna; 2-o'rin Samarqand viloyati Nurobod tumanidan: Nurobod tumani janubiy kon boshqarmasiga qarashli tikuvchilik korxonasida ish yurituvchi Qurbonova Dilbar Azamatovna; 2-o'ringa yana Samarqand viloyati Payariq tumanidan: 39-maktabgacha ta'lim muassasasi tarbiyachisi Parmonova Nargiza Baxodirovnalar 1, 2, 3 - darajali diplomlar bilan taqdirlandi[12].

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 1999-yil 10-iyundagi PF-2326-sonli Farmoniga muvofiq Zulfiya nomidagi Davlat mukofoti 14 yoshdan 22 yoshgacha bo'lgan iqtidorli qizlarga Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahrining bittadan vakillariga berilgan edi[13].

Samarqand viloyatida quyidagi xotin-qizlar Zulfiya nomidagi Davlat mukofotini oldilar: 2000-yil R.Tojiyeva - Samarqand viloyati Pastdarg'om tumani 6-son qishloq kutubxonasi mudiri; 2001-yil G.Asqarova - Samarqand viloyati Kattaqo'rg'on tumani "Hilol" gazetasining xodimi; 2002-yil M.Ulashova - Samarqand viloyati Madaniyat kollejining 1-kurs talabasi; 2003-yil Z.Ashurova - Samarqand viloyati Ishtixon tumanidagi 35-o'rta maktabning 9-sinf o'quvchisi; 2004-yil N.Haydarova - Samarqand huquqshunoslik kollejida huquqshunoslik fani o'qituvchisi; 2005-yil G.Berdimuratova - Respublika ixtisoslashtirilgan akusherlik va ginekologiya ilmiy-amaliy markazi Qarshi filialida ginekolog-vrach; 2006-yil Sh.Achilova - ta'lim yo'nalishi bo'yicha, 2007-yil N.Abdurahimova - Oqdaryo pedagogika kolleji axborot-resurs markazi rahbari; 2008-yil R.Amonova - madaniyat yo'nalishi bo'yicha, 2009-yil D.Salimova - Shveysariyaning Syurix shahri oliy politexnika maktabi 2-bosqich magistranti; 2010-yil M.Sanaqulova - O'zbekiston Milliy teleradiokompaniyasi "Sport" telekanalida jurnalisti; 2011-yil U.Jo'raeva - Samarqand davlat universiteti mexanika-matematika fakulteti magistranti; 2012-yil M.Ahmadova - Samarqand davlat universiteti maxanika-matematika fakultetining 3-bosqich talabasi bo'lgan. 2013-yil K.Suyarova - Samarqand davlat universiteti jismoniy madaniyat fakulteti 1-bosqich talabasi; 2014-yil D. Olimova - Samarqand shahridagi Siyob tibbiyot kollejining 1-bosqich o'quvchisi; 2015-yil R.Irgasheva - Samarqand pedagogika kollejining 2-bosqich o'quvchisi; 2016-yil D.Keldiyorova - Samarqand viloyati Pastdarg'om politexnika kasb-hunar kollejining 3-bosqich o'quvchisi; 2017-yil D.O'roqova - Samarqand viloyati Ishtixon tumanidagi 1-ixtisoslashtirilgan Umumiy o'rta ta'lim maktabining 9-sinf o'quvchisi; 2018-yil M.Samatboyeva - Samarqand iqtisodiyot va servis instituti qoshidagi akademik litseyning 3-bosqich o'quvchisi; R.Yaxshiliqova - Samarqand viloyati Qo'shrabot qishloq xo'jalik kasb-hunar kollejining 3-bosqich o'quvchisi; 2019-yil H.Rasulova - Samarqand shahridagi 51-ixtisoslashtirilgan umumiy o'rta ta'lim maktabining 11-sinf o'quvchisi; M.Qanoatova - Samarqand viloyati Oqdaryo tumanidagi 45-ixtisoslashtirilgan umumiy o'rta ta'lim maktabining 10-sinf o'quvchisi; 2020-yil K.Musulmonova - Samarqand davlat universitetining 2-bosqich magistranti; N.Usmanova - Samarqand davlat universitetining 1-bosqich talabasi; 2021-yil F.Xayrullayeva - "Respublika yosh ijodkorlar kengashi" nodavlat notijorat tashkiloti matbuot kotibi (Samarqand viloyati); M.Shomurodova - Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universitetining 2-bosqich talabasi (Samarqand viloyati); 2022-yil

X.Orziqulova - O'zbekiston davlat konservatoriyasining 3-bosqich talabasi (Samarqand viloyati); M.Xalilova - Samarqand viloyati Samarqand shahridagi 59-ko'zi o'jiz bolalar uchun ixtisoslashtirilgan maktabning 12-sinf o'quvchisi; 2023-yil F.Xudoyorova - Samarqand viloyati Samarqand shahridagi "Alisher Navoiy" mahalla fuqarolar yig'inidagi yoshlar yetakchisi; B.Ergashova - O'zbekiston davlat jahon tillari universitetining italyan tili tarjima nazariyasi va amaliyoti kafedrasini mudiri (Samarqand viloyati). 2024-yil V.Savadyan - Samarqand viloyati Samarqand shahridagi 51-ixtisoslashtirilgan umumiy o'rta ta'lim maktabining 10-sinf o'quvchisi, badiiy gimnastika bo'yicha O'zbekiston milliy terma jamoasi a'zosi; N.Yunusova - Samarqand viloyati Toyloq tumani "Qo'shchinor" gazetasi muxbiri kabi xotin-qizlar shular jumlasidan hisoblanadi[14].

Mamlakatimiz oliy o'quv yurtlarida 2020-2021-yillarda ta'lim olgan 440 ming 959 nafar talabaning 45,9 foizi xotin-qizlardan iborat edi. Shu davrda davlat rahbarining tashabbusi bilan ijtimoiy himoyaga muhtoj qizlarning bilim olish imkoniyatlari yanada kengaytirilib, oliy ta'lim muassasalariga 4 foizli davlat grantlari ajratildi. Mazkur yangi tizim asosida 2020-yilda 950 nafar ijtimoiy himoyaga muhtoj qiz o'qishga qabul qilindi[14]. 2021-yilda ijtimoiy himoyaga muhtoj qizlarning 2 ming nafari uchun maxsus stipendiyalar ajratish yo'lga qo'yildi.

Viloyatda 2022-yilda oliy ta'lim muassasalariga qo'shimcha davlat granti asosidagi qabul ko'rsatkichlari doirasida ehtiyojmand oilalardagi 3103 nafar xotin-qizlarga oliy ta'lim muassasalariga kirish uchun tavsiyanomalar berildi. Umumiy hisobda, 2021-yilda viloyatda oliy ta'lim muassasalari va ularning filiallarida 63 ming 338 nafar talaba tahsil olgan. Bu o'tgan besh yillikka nisbatan 2,5 barobarga ko'pdir. 2016-yilda 26 ming 692 nafar talaba tahsil olgan edi[15].

Samarqand viloyati oliy o'quv yurtlarida bugungi kunda 498 nafar iqtidorli talaba qizlar tahsil oladi. Shulardan 4 nafari Prezident stipendianti, 21 nafari nomdor davlat stipendiantlari, 4 nafari viloyat hokimi stipendiantlaridir. 41 nafar iqtidorli magistrant xotin-qizlar, 111 nafar doktorant xotin-qizlarimiz o'qish va ilmiy ish qilish bilan shug'ullanishmoqda. 2022-yilda oliy ta'lim muassasalariga qo'shimcha davlat granti asosidagi qabul ko'rsatkichlari doirasida ehtiyojmand oilalardagi 3103 nafar xotin-qizlarga oliy ta'lim muassasalariga kirish uchun tavsiyanomalar berildi[16].

2020-2021-yillarda ilm-fanning turli sohalari bo'yicha Samarqand davlat universitetida PhD bo'yicha jami 30 dan ortiq olimlar himoya qilganligi diqqatga loyiqdir. Shular jumlasiga, Aslanova Hafiza, Baxriyeva Dilduza, Davronova Maxfuza, Daminova Rahima, Djurayeva Sojida, Yuldasheva Dilnoza, Musinova Ruxshona, Raxmatova Fotima, Tagiyeva Gulsum, Tursunqulova Shaxnoza, Ulug'muradova Nodira, Umurova Go'zal, Xamraqulova Shoxista, Xamrayeva Feruza, Akbaeva Zebiniso, Axmedova Dilorom, Buzrukova Maxina, Butunbeva To'maris, Jiyankulova Rahima, Isakova Nodira Azzamova, Keldiyorova Gulmira, Qodirova Barno, Qosimova Ozoda, Mansurova Nargiza, Maxmudova Aziza Nugmanovna, Narmayeva Gavhar va boshqalar kiradi[17]. Himoya qilgan ixtisosliklari: 10.00.01-O'zbek tili, 10.00.02-O'zbek adabiyoti, 09.00.03-Falsafa tarixi, 19.00.05-Ijtimoiy psixologiya. Etnopsixologiya bo'yicha, 07.00.01-O'zbekiston tarixi, 13.00.01-Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi, 22.00.02-Ijtimoiy tuzilish, ijtimoiy institutlar va turmush tarzi sotsiologiyasi, 09.00.02-O'ng, madaniyat va amaliyot shakllari falsafasi, 13.00.02-Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi, 13.00.04-Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi, 03.00.06-Zoologiya

kabilardir.

Qiyosiy solishtirish uchun, masalan 2020-2021-yillarda Samarqand davlat chet tillar institutida PhD bo'yicha jami 10 dan ortiq olimlar himoya qilgan. 2020-2021-yillarda Samarqand davlat tibbiyot universitetida PhD bo'yicha jami 30 nafar olimlar himoya qilgan. Andijon viloyati misolida gapiradigan bo'lsak, 2018-2020- yillar davomida viloyatda faoliyat yuritayotgan olimlar tomonidan 6 nafar fan doktori (DSc), 14 nafar falsafa doktori (PhD) bo'yicha dissertatsiyalar himoyasi amalga oshirildi[18].

Xulosa. Samarqand viloyati bo'yicha umumiy statistik ma'lumotlarga ko'ra, rahbarlik lavozimlarida jami 8925 nafar rahbar ayollar faoliyat olib bormoqda. Shundan, 32 nafari oliy ta'lim, 19 nafari o'rta maxsus ta'lim, 1005 nafari xalq ta'limi, 724 nafari maktabgacha ta'lim, 167 nafari sog'liqni saqlash, 108 nafari ishlab chiqarish, 232 nafari qishloq xo'jaligi, 8 nafari qurilish sohasi, 32 nafari huquqni muhofaza qiluvchi idoralarda, 116 nafari xizmat ko'rsatish sohasida, 21 nafari madaniyat va san'at yo'nalishida, 28 nafari hokimliklar tizimida, 5030 nafari xususiy sektorda, 1296 nafari mahalla raisi va uning o'rinbosarlari lavozimlarida faoliyat olib bormoqda[19]. Qiyoslab aytish mumkin, Surxondaryo viloyatida ham xalq ta'limi tizimida ham xotin-qizlar ulushi yildan yilga ortib bordi. 2019-yilga kelib viloyatda xalq ta'limi tizimidagi ayol o'qituvchilarning salmog'i 54,5 % ni tashkil etdi. 2020-yilga kelib esa bu ko'rsatkich 63 % ga yetdi[20].

Hozirda Samarqand viloyatida jami 1272 ta umumiy o'rta ta'lim maktablari mavjud bo'lib, o'qituvchilar soni 69426 nafar va o'quvchilar soni 774861 nafarni tashkil etadi. 2019-yildan e'tiboran alohida o'quvchi-qizlar bilan ishlash yo'nalishini rivojlantirish va takomillashtirishga qaratilgan platforma vazifasini o'tovchi - o'quvchi-qizlarning zamonaviy bilim-ko'nikmalarini shakllantirish, ularning ijtimoiy-siyosiy faolligini, ma'naviy-axloqiy tarbiyasini yuksaltirish, kasb-mahoratini oshirish maqsadida Respublika, hududlar va barcha tuman (shahar)larda "Qizlarjon" o'quvchi-qizlar sammitlari tashkil etildi. Xalq ta'limi vazirligi va Xotin-qizlar qo'mitasi hamkorligida o'quvchi-qizlarda zamonamiz qahramonlari bo'lgan rahbar ayollarning siyosiy portretlarini shakllantirish maqsadida tadbirkorlik va ishbiarmonlik sohasida yetakchilik qilayotgan rahbar ayollar, tuman (shahar) hokimlari o'rinbosarlari, Xotin-qizlar qo'mitalari raislari lavozimida "Ustoz-shogird" an'anasida bir kunlik amaliyot dasturini o'tkazish bo'yicha "Dublyor" loyihasi Samarqand viloyatida tajribadan o'tkazildi[21].

Адабиётлар/Литература/References:

1. Shamsieva M. O'zbekistonda xotin-qizlarni ijtimoiy himoya qilishda davlat va nodavlat notijorat tashkilotlarning o'rni (1991-2010 yy). Tarix fanlari PhD Avtoreferati. – Toshkent, 2020. – B. 19.
2. Mahkamova M. Gender tenglik-imkoniyatlar tengligi// Xalq so'zi, 2022-yil 7-aprel. № 72 (8134). – B. 3.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning O'qituvchi va murabbiylar kuniga bag'ishlangan tantanali marosimdagi nutqi. 30.09.2020. <https://president.uz/oz/lists/view/3864>
4. Saidov A. Ilm-fan sohasida xotin-qizlarning o'rni va ahamiyati: ma'naviyat, tinchlik va bunyodkorlik tushunchalari talqinida// <http://nhrc.uz/uz/articles/ilm-fan-soasida>
5. Yangi O'zbekistonda butun xalqimiz qatori xotin-qizlarimiz uchun ham munosib sharoitlarni yaratib berish – eng muhim vazifamiz bo'lib qoladi// O'zbekiston Respublikasi

- Prezidenti Sh.Mirziyoyevning Xalqaro xotin-qizlar kuniga bag'ishlangan tantanali marosimdagi nutqi. 07.03.2024-yil.
6. 2021-yil 17-dekabr kuni Samarqand viloyat hokimi E.Turdimovning Xalq deputatlari Samarqand viloyati Kengashining navbatdagi elliginchi sessiyasida viloyatda 2021-yilda amalga oshirilgan ishlar yakuniga oid ma'ruzasi. <https://review.uz>
 7. xabar.uz ma'lumotlari <http://www.xabar.uz-22-12-2018>
 8. Leyla Belyalova. <https://uz.wikipedia.org/wiki>
 9. Samarqand davlat universiteti ilmiy-tadqiqot faoliyatini tashkillashtirish, ilmiy-pedagogik kadrlar tayyorlash, iqtidorli talaba-yoshlar bilan ishlash, ilmiy-tadqiqot natijalarini ishlab chiqarishga joriy etish yuzasidan 2019-yilda amalga oshirilgan ishlar bo'yicha yillik hisoboti hamda "Olima" uyushmasi Samarqand viloyat bo'limi ma'lumotlari.
 10. "Olima" uyushmasi Samarqand viloyat bo'limi ma'lumoti.
 11. Rustamova M. O'zbekistonda ilm-fanning rivojlanishida Samarqand viloyati xotin-qizlarining o'rni// "Fan, ta'lim va amaliyot integrasiyasi" ilmiy-metodik jurnali. <http://bilig.academiascience.org> FTAI Jild: 04 Nashr: 2 | feb - 2023 V.5.
 12. Samarqand viloyati Xotin-qizlar qo'mitasi joriy arxivi, 2018-yil.
 13. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 10.06.1999-yildagi PF-2326-sonli "Zulfiya nomidagi Davlat mukofoti ta'sis etish to'g'risida"gi Farmoni <https://lex.uz/docs/-213812>
 14. Samarqand viloyati hokimligi joriy arxivi.
 15. Saidov A. Ilm-fan sohasida xotin-qizlarning o'rni va ahamiyati: ma'naviyat, tinchlik va bunyodkorlik tushunchalari talqinida// <http://nhrc.uz/uz/articles/ilm-fan-soasida>
 16. 2021-yil 17-dekabr kuni Samarqand viloyat hokimi E.Turdimovning Xalq deputatlari Samarqand viloyati Kengashining navbatdagi elliginchi sessiyasida viloyatda 2021-yilda amalga oshirilgan ishlar yakuniga oid ma'ruzasi. <https://review.uz>
 17. Samarqand viloyati hokimligi joriy arxivi F:1, 2022-yil.
 18. "Olima" uyushmasi Samarqand viloyat bo'limi ma'lumoti.
 19. Hasanova N. O'zbekistonda xotin-qizlarning ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va madaniy jarayonlardagi ishtiroki (1991–2021-yillar Andijon viloyati misolida)". Tarix fanlari bo'yicha PhD avtoreferati. – Andijon, 2024. – B. 20.
 20. Samarqand viloyati hokimligi tashkiliy kadrlar guruhi rahbarining ma'lumoti. 2021 yil 27 dekabr. <https://zarnews.uz/uz/post/samarqand-viloyati-hokimligi>
 21. Radjabova S. Surxondaryo viloyatining ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy hayotida xotin-qizlarining tutgan o'rni (1991-2020 yy). Tarix fanlari PhD avtoreferati. – Termiz, 2022. – B. 21.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ
ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ**

№ 9 (4) – 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

**Ижтимоий-гуманитар фанларнинг
долзарб муаммолари**” электрон
журнали 2020 йил 6 август куни 1368-
сонли гувоҳнома билан давлат
рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой
тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-
уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).